

บทความวิจัย

การศึกษากระบวนการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล HA (Hospital Accreditation)

จังหวัดอำนาจเจริญ

The Process of the Hospital Quality Development of Hospital Accreditation Amnat Charoen Province

กัลยาณี สุเวทเวทิน*

Kanlayanee Suvetvetin

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ : เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล HA (Hospital Accreditation) ในจังหวัดอำนาจเจริญ

วิธีดำเนินการวิจัย : เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ จากแผนปฏิบัติการและรายงานผลการดำเนินงานประจำปี จากข้อมูลสถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาล (องค์การมหาชน) ในส่วนข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากการสอบถามทีมพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลด้วยระบบพี่เลี้ยง (Quality Learning Network) กลุ่มตัวอย่างจำนวน 65 คน สุ่มกลุ่มตัวอย่าง อย่างง่าย จำนวน 30 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามมีความเชื่อมั่น (Reliability) = 0.95 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา

ผลการศึกษา : กระบวนการพัฒนา แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ช่วงปี พ.ศ. 2546 - 2550 ได้จัดทำคู่มือฉบับต้นฉบับที่ 1 สู่ HA เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาให้กับโรงพยาบาล ซึ่งมีการประชุมติดตามและจัดทีมลงไปกระตุ้นและชี้แนะการพัฒนา ระยะที่ 2 ช่วงปี พ.ศ. 2551 - 2555 จัดทำโครงการพัฒนาเข้ม ระยะที่ 3 ช่วงปี พ.ศ. 2556 - 2560 โรงพยาบาลผ่านการรับรอง HA ครบทั้ง 7 แห่ง ในปี 2556 ส่งผลให้ได้รับรางวัล Provincial Success ในระดับประเทศ และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องด้วยระบบพี่เลี้ยง โดยศึกษาความคิดเห็นของทีมพัฒนาคุณภาพในระบบพี่เลี้ยง พบว่า การพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลด้วยระบบพี่เลี้ยงได้รับการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา และมีความคุ้มค่ากับเงินงบประมาณอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความพึงพอใจในกระบวนการพัฒนาระบบพี่เลี้ยงในระดับมาก ความคิดเห็นด้านกระบวนการพัฒนาและผลของกระบวนการพัฒนาต่อโรงพยาบาลและการให้บริการ อยู่ในระดับมาก ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จในด้านต่างๆ ของโรงพยาบาลระดับมากและมีการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล HA ด้วยระบบพี่เลี้ยงอย่างต่อเนื่อง จนสามารถได้รับโล่รางวัล Provincial Success

คำสำคัญ : การพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล HA, การพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลระบบพี่เลี้ยง

ABSTRACT

The objective : To study the process of the hospital quality development of Hospital Accreditation Amnat Charoen Province.

Methods : Qualitative and quantitative research. The data was collected by information from the secondary data, including annual plan from report of hospital 2003 - 2017 quality development of HA and Healthcare Accreditation Institute (Public Organization). The Primary data from Information the questionnaire consisted of 65 with a simple questionnaire. The data were collected by questionnaire with reliability. Reliability = 0.95. Descriptive statistics were analyzed.

Result : The development process is divided to 3 phases: phases 1 during 2003 - 2007, Amnat Charoen Province has developed instruction manual for first step to HA to provide development guidelines to the hospitals. Moreover, periodic meetings were arranged to monitor the quality development and quality development teams were assigned to stimulate and guide hospitals to enhance the hospital quality. Period 2 during 2008 - 2012, Amnat Charoen Public Health Office established intensive development project into 3 periods. In 3 during 2013 - 2017, the remaining hospital was certified by HA 2013. Therefore, Amnat Charoen Province has all hospitals certified by HA, Amnat Charoen Province received national award "Provincial Success". After the certification by HA all hospitals have continuously developed the quality. The development was well supported by the commanders, greatly worth the government budget and had high satisfaction for the quality development by Quality Learning Network. The process and hospital service of quality development Quality Learning Network, the opinions were high level. The success in many aspects of the hospital, the opinions indicated great impact to the success. The quality development by Quality Learning Network continuously enhanced the quality development of Amnat Charoen Province. has continuously received national award "Provincial Success".

Keywords : hospital quality development by HA (Hospital Accreditation), hospital quality development by Quality Learning Network

บทนำ

ตามที่กระทรวงสาธารณสุข ได้มีนโยบายในการสร้างหลักประกันสุขภาพ โดยประชาชนมีสิทธิเสมอกันในการรับบริการสาธารณสุขที่ได้มาตรฐาน มีการให้บริการสาธารณสุขอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสิทธิขั้นพื้นฐานดังกล่าวได้ถูกบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตั้งแต่ฉบับปี พ.ศ.2540¹ เป็นต้นมาจนถึงฉบับปี พ.ศ. 2550 และล่าสุดฉบับปี พ.ศ. 2560 โดยในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปี พ.ศ. 2550² มาตรา 51 กำหนดให้

บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับบริการทางสาธารณสุขที่เหมาะสมและได้มาตรฐาน และผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย นอกจากนี้มาตรา 80 ได้กล่าวไว้ว่า 1. รัฐต้องดำเนินการตามนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษาและวัฒนธรรม 2. ส่งเสริมสนับสนุน และพัฒนาระบบสุขภาพที่เป็นการสร้างเสริมสุขภาพ รวมทั้งจัดและส่งเสริม

ให้ประชาชนได้รับบริการที่มีมาตรฐาน อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ ด้วยความตระหนักในการกิจของความเป็นภาครัฐ กระทรวงสาธารณสุข จึงได้ปฏิบัติภารกิจดังนี้

1. กำหนดให้มีมาตรฐานบริการสาธารณสุข ที่เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างเป็นรูปธรรม
2. เผยแพร่ให้หน่วยบริการสาธารณสุขเข้าใจวัตถุประสงค์และเนื้อหาของมาตรฐาน
3. ส่งเสริม จูงใจให้ผู้ปฏิบัติทำให้ประชาชนได้รับบริการที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐานตามที่กำหนด
4. ตรวจสอบประเมินว่าประชาชนในแต่ละพื้นที่ได้รับบริการได้มาตรฐานอยู่หรือไม่เพียงไร
5. ปรับปรุงสิ่งที่เกี่ยวกับมาตรฐานให้ดีขึ้นและปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันเสมอ³

นอกจากนี้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปี พ.ศ. 2560⁴ หมวด 5 หน้าที่ของรัฐ มาตรา 55 ได้บัญญัติว่า “รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง เสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค และส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาภูมิปัญญาด้านการแพทย์แผนไทยให้เกิดประโยชน์สูงสุด บริการสาธารณสุขตามวรรคหนึ่ง ต้องครอบคลุมการส่งเสริมสุขภาพ การควบคุม และป้องกันโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสุขภาพด้วย” ทั้งตามพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545⁵ ก็ได้มีบทบัญญัติในเรื่องของการที่สถานบริการสาธารณสุข ต้องมีการให้บริการแก่ประชาชนที่มีคุณภาพมาตรฐาน โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 5 ว่า “บุคคลทุกคนมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐาน และมีประสิทธิภาพตามที่กำหนด” ดังนั้น ในส่วนของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอำนาจเจริญ ได้ตอบสนองต่อกฎหมายและนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขดังกล่าวอย่างจริงจังจนมาตลอด โดยได้มีการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล HA (Hospital Accreditation) มาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 และได้มีรูปแบบการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล HA ด้วยระบบที่เลี้ยง (Quality Learning Network)⁶ ตาม

แนวทางของสถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาล (มหาชน) มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 จนถึงปัจจุบัน⁷ จังหวัดอำนาจเจริญ ประสบความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล HA และเพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล ดังกล่าวว่ามีวิธีการพัฒนาอย่างไร จึงทำให้จังหวัดอำนาจเจริญ ประสบความสำเร็จ และเป็นหนึ่งจังหวัดที่มีผลการพัฒนาโดดเด่นในระดับประเทศ ส่งผลให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอำนาจเจริญ ได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติ “Provincial Success” (จังหวัดที่มีผลการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลผ่าน HA ร้อยละ 100) มาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 ผู้ศึกษาจึงได้ศึกษากระบวนการพัฒนาดังกล่าวในครั้งนี้ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องภายในเครือข่ายจังหวัด รวมถึงจังหวัดอื่นๆ ได้นำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล HA ต่อไป

วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล HA (Hospital Accreditation) ในจังหวัดอำนาจเจริญ

วิธีดำเนินการศึกษา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ในกระบวนการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล HA (Hospital Accreditation) โดยแบ่งเป็น 3 ระยะคือ ระยะที่ 1 ช่วงปี 2546 - 2550 เป็นช่วง 5 ปีแรกของการพัฒนา ระยะที่ 2 ช่วงปี 2551 - 2555 ระยะที่ 3 ช่วงปี 2556 - 2560 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ทำการศึกษาผลการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล HA ของโรงพยาบาลในจังหวัดและโรงพยาบาลชุมชน (6 แห่ง) รวมเป็น 7 แห่ง ในส่วนการศึกษาการพัฒนาด้วยระบบที่เลี้ยงเป็นบุคลากรในทีมพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลด้วยระบบที่เลี้ยง (Quality Learning Network) จำนวน 65 คน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) จำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลจากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่ จากแผนปฏิบัติการประจำปี จากรายงานผลการดำเนินงานประจำปี สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอำนาจเจริญ และจากข้อมูลสถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาล (มหาชน)

ในส่วนข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) รวบรวมข้อมูลผู้รับผิดชอบงานพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล HA ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอำนาจเจริญ และจากแบบสอบถามในกลุ่มตัวอย่างของทีมพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลด้วยระบบพี่เลี้ยง (Quality Learning Network) โดยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไป ส่วนที่ 2 เป็นความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลด้วยระบบพี่เลี้ยง ส่วนที่ 3 เป็นความคิดเห็นการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลด้วยระบบพี่เลี้ยง (Quality Learning Network) ที่มีต่อการให้บริการและการให้บริการ ส่วนที่ 4 เป็นความคิดเห็นการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลด้วยระบบพี่เลี้ยง (Quality Learning Network) ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในด้านต่างๆ ของโรงพยาบาล โดยส่วนที่ 2 - 4 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ³ เก็บข้อมูลในเดือนกุมภาพันธ์ 2560

การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยคำนึงถึงความเที่ยงตรง (Validity) และหาระดับความเชื่อมั่น (Alpha Coefficient) ของเครื่องมือ ทั้งนี้มีระดับความเชื่อมั่นของเครื่องมือแบบสอบถามทั้งฉบับ = 0.95

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษา กระบวนการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล HA (Hospital Accreditation) ของจังหวัดอำนาจเจริญ ได้ทำการศึกษาเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 (ปี 2546 - 2550) จังหวัดอำนาจเจริญ มีโรงพยาบาลทั้งหมด 7 แห่ง เป็นโรงพยาบาลทั่วไป 1 แห่ง โรงพยาบาลชุมชน 6 แห่ง เพื่อตอบสนองต่อกฎหมายและนโยบายของกระทรวงสาธารณสุข แม้เดิมจะได้มีการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลอยู่ก่อนแล้วตลอดมา แต่ก็ได้เร่งมีนโยบายการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลอย่างชัดเจน ด้วยการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล HA (Hospital Accreditation) มีการพัฒนารับรอง 3 ระดับ คือ ขั้นที่ 1, 2 และขั้นที่ 3 (ผ่านการรับรอง HA) ช่วง 5 ปีแรกของการพัฒนา จังหวัดอำนาจเจริญได้จัดทำคู่มือบันไดขั้นที่ 1 สู่ HA ในปี 2546 เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาให้กับโรงพยาบาล นอกจากนี้มี

การประชุมติดตามการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล เป็นระยะ มีการจัดทีมพัฒนาคุณภาพระดับจังหวัดเพื่อลงไปกระตุ้นและชี้แนะการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลให้กับโรงพยาบาลภายในจังหวัด ส่งผลให้ทุกโรงพยาบาลผ่านบันไดขั้นที่ 1 ได้ทั้งหมด และมีโรงพยาบาลชุมชน 1 แห่ง พัฒนาผ่านบันไดขั้นที่ 2 สู่ HA ได้ และอีก 1 แห่ง ได้ผ่านการรับรอง HA (ผ่านขั้นที่ 3) ได้สำเร็จในปี 2550 (ตาราง 1)

การพัฒนาระยะที่ 2 (ปี 2551 - 2555) โรงพยาบาลที่เหลือ 5 แห่ง ได้มีการพัฒนาผ่านบันไดขั้นที่ 2 สู่ HA ครบในปี 2553 ซึ่งโรงพยาบาลทั่วไปเป็นโรงพยาบาลที่ผ่านบันไดขั้นที่ 2 สู่ HA เป็นแห่งสุดท้าย โดยในระยะที่ 2 นี้ มีโรงพยาบาลชุมชน 2 แห่งได้ผ่านการรับรองคุณภาพโรงพยาบาล HA (ผ่านในปี 2550 และ ปี 2552 ตามลำดับ) เป็นยอดจำนวนโรงพยาบาลผ่านการรับรองคุณภาพ HA แบบสะสม โดยเป็นการผ่านเฉพาะในระยะที่ 2 นี้ 1 แห่ง ส่วนอีก 1 แห่ง ได้ผ่านมาก่อนแล้วในระยะที่ 1 ซึ่งการพัฒนาในระยะที่ 2 สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอำนาจเจริญ ได้มีโครงการพัฒนาแบบตัวเข้มให้กับโรงพยาบาลอีก 5 แห่งที่เหลือ เพื่อให้ผ่านการรับรอง HA โดยได้เสนอโครงการขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ จังหวัดอุบลราชธานี ในปี 2553 ได้จัดทำบันทึกความเข้าใจ (Memory of Understanding) ระหว่างนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดและผู้อำนวยการสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สาขาพื้นที่อุบลราชธานี โครงการดังกล่าวได้มีการเชิญวิทยากรมาอบรม มีการติดตามการพัฒนาอย่างใกล้ชิด โดยวิทยากรที่มาอบรมพร้อมทีมจังหวัดได้แบ่งการพัฒนาเป็น 3 ระยะ โดยครั้งแรกเป็นการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาสู่การรับรอง HA และมีการออกติดตามการพัฒนาในอีก 2 ระยะ ส่งผลให้โรงพยาบาลทุกระดับผ่านการรับรอง HA เพิ่มขึ้นจากเดิมอีก 4 แห่งในปี 2555 รวมทั้งจังหวัดผ่านการรับรอง HA 6 แห่ง จากทั้งหมด 7 แห่ง (ร้อยละ 85.71) ดังตาราง 2

ส่วนระยะที่ 3 (ปี 2556 - 2560) ภายหลังจากการพัฒนาในระยะที่ 2 โรงพยาบาลแห่งสุดท้าย (แห่งที่ 7) ก็ได้ผ่านการรับรองคุณภาพ HA ในปี 2556 ซึ่งถือว่าจังหวัดอำนาจเจริญ ได้มีโรงพยาบาลผ่านการรับรอง HA ร้อยละ

100 ส่งผลให้ได้รับโล่รางวัล Provincial Success (จังหวัดที่โรงพยาบาลผ่าน HA ร้อยละ 100) ในระดับประเทศ ในปี 2557 ภายหลังผ่านการรับรอง HA ทุกโรงพยาบาลแล้วได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ได้ผ่านการประเมินรับรองซ้ำทุกครั้งของการประเมิน ทั้งนี้เนื่องจากส่วนหนึ่งจังหวัดอำนาจเจริญ ได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเตรียมการประเมินรับรองซ้ำให้กับโรงพยาบาล โดยเชิญวิทยากรจากสถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาล (มหาชน) มาเป็นวิทยากรประชุมพัฒนา มีการประกวดผลงานการพัฒนาทุกปี โดยโรงพยาบาลทุกแห่งส่งผลงานเข้าประกวด และเชิญวิทยากรภายนอกจากสถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาล (องค์การมหาชน) หรือ สรพ. มาเป็นกรรมการ โดยมีการมอบรางวัลโรงพยาบาลที่ชนะการประกวดการนำเสนอผลงานการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลประจำปี ทุกๆ ปี รวมทั้งมีการให้ขวัญกำลังใจสำหรับโรงพยาบาลที่ผ่านการพัฒนาได้รับการรับรองการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลจากสถาบันพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล (มหาชน) หรือ สรพ. จากผู้บริหารสูงสุด แก่ผู้อำนวยการโรงพยาบาล (ดังตารางที่ 3)

นอกจากนี้ในปี 2556 จังหวัดอำนาจเจริญได้มีการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลด้วยระบบพี่เลี้ยง (Quality Learning Network) ตามแนวทางของสถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาล (องค์การมหาชน) หรือ สรพ. ซึ่งมีทีมพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลจากทุกโรงพยาบาลคอยช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างโรงพยาบาล โดยมีผู้อำนวยการโรงพยาบาลชุมชน 1 คนเป็นผู้จัดการเครือข่ายฯ มีที่ปรึกษาจากสถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาล (องค์การมหาชน) 1 คน เป็นที่ปรึกษา โดยจากการศึกษาพบว่า ทีมพัฒนาคุณภาพด้วยระบบพี่เลี้ยงส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 90) อายุเฉลี่ย 39.6 ปี ส่วนใหญ่สมรส (ร้อยละ 56.7) การ

ศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 73.3) รับราชการมานานเฉลี่ย 17.14 ปี ระยะเวลารับผิดชอบการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลเฉลี่ย 7.23 ปี ส่วนใหญ่ไม่ใช่พี่เลี้ยงการพัฒนา แต่อยู่ในทีมพัฒนาด้วยระบบพี่เลี้ยง (ร้อยละ 66.7) และส่วนใหญ่เป็นหัวหน้างาน (ร้อยละ 56.6) และอยู่โรงพยาบาลชุมชน (ร้อยละ 86.7)

ในด้านความเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลด้วยระบบพี่เลี้ยง ส่วนใหญ่เห็นว่าได้รับการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาในระดับมากที่สุด (ร้อยละ 53.33) และมีความคุ้มค่ากับเงินงบประมาณระดับมากที่สุด (ร้อยละ 53.33) โดยมีความพึงพอใจในกระบวนการพัฒนาระบบพี่เลี้ยงในระดับมาก (ร้อยละ 53.33) ในด้านความคิดเห็นว่าการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลด้วยระบบพี่เลี้ยงที่มีต่อโรงพยาบาลและการให้บริการ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่ามีผลในระดับมาก (ร้อยละ 76.67) ส่วนความคิดเห็นการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลด้วยระบบพี่เลี้ยงที่ส่งผลต่อความสำเร็จในด้านต่างๆ ของโรงพยาบาล มีความเห็นว่าส่งผลในระดับมากเช่นเดียวกัน (ร้อยละ 80) ดังตารางที่ 3 - 4

อย่างไรก็ตามในช่วง 5 ปีหลัง (2556 - 2560) การพัฒนาด้วยระบบพี่เลี้ยงมีส่วนทำให้การพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล HA ของจังหวัดอำนาจเจริญมีความต่อเนื่อง ล่าสุดในปี 2560 โรงพยาบาลยังคงผ่านการรับรอง HA ร้อยละ 100 ได้รับโล่รางวัลเชิดชูเกียรติในระดับประเทศ “Provincial Success” (จังหวัดที่มีโรงพยาบาลผ่าน HA ร้อยละ 100) ในระดับประเทศติดต่อกันมาอย่างต่อเนื่อง ในเวทีการประชุมวิชาการระดับชาติ “HA National Forum” ตั้งแต่ปี 2557 เป็นต้นมาซึ่งเป็นปีแรก ที่เริ่มมีการมอบรางวัลดังกล่าวนี้

ตาราง 1 กระบวนการระยะที่ 1,2,3 การพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล HA จังหวัดอำนาจเจริญ ปี 2546 - 2560

การพัฒนา	กิจกรรมในการพัฒนา คุณภาพโรงพยาบาล HA จังหวัดอำนาจเจริญ	จำนวนโรงพยาบาล ผ่าน HA ขั้นที่ 1 (แห่ง/ร้อยละ)	จำนวนโรงพยาบาล ผ่าน HA ขั้นที่ 2 (แห่ง/ร้อยละ)	จำนวนโรงพยาบาล ผ่าน HA ขั้นที่ 3 (ผ่านการรับรอง HA) (แห่ง/ร้อยละ)	จังหวัดได้รับโล่รางวัล เชิดชูเกียรติในระดับ ประเทศ “Provincial Success”
ระยะที่ 1 (ปี 2546)	1. จัดทำคู่มือบันไดขั้นที่ 1 สู่ HA เพื่อเป็นแนวทางให้ โรงพยาบาล 2. จัดอบรม/ประชุมเชิง ปฏิบัติการ 3. ประชุมติดตามการ พัฒนาเป็นระยะ 4. จัดทีมพัฒนาคุณภาพ ระดับจังหวัดลงไปกระตุ้น และชี้แนะการพัฒนา 5. ให้ขวัญกำลังใจโดยการ ประกวดผลงานและ ผู้บริหารมอบช่อดอกไม้ แสดงความยินดี	7 แห่ง/100	2/28.57	1/14.29	ยังไม่มีรางวัล ในระดับประเทศ
ระยะที่ 2 (ปี 2551- 2555)	เช่นเดียวกับระยะที่ 1 แต่ได้เพิ่มโครงการเพื่อ พัฒนาสู่ การรับรอง คุณภาพโรงพยาบาล HA (ขั้นที่ 3)	7 แห่ง/100	7 แห่ง/100	6 แห่ง/85.61 (รพ. 2 แห่งผ่าน ในระดับประเทศ ประเมินรับรองซ้ำ ครั้งที่ 1)	ยังไม่มีรางวัล ในระดับประเทศ
ระยะที่ 3 (ปี 2556- 2560)	1. จัดประชุมเชิงปฏิบัติ การเตรียมการประเมิน รับรองซ้ำ (Re – accreditation) 2. เริ่มมีการนำการพัฒนา คุณภาพโรงพยาบาลด้วย ระบบพี่เลี้ยงมาใช้ในปี พ.ศ. 2556 - 2560	7 แห่ง/100	7 แห่ง/100	7 แห่ง/100 (รพ. ที่ผ่าน HA ได้ ระดับประเทศตั้งแต่ ผ่านการประเมิน ปี 2557 รับรองซ้ำทุกครั้ง)	ได้รับโล่เชิดชูเกียรติ ในระดับประเทศตั้งแต่ ปี 2557 เป็นต้นมา (ได้รับอีกในปี 2559 และปี 2560)

ตาราง 2 การดำเนินงานของทีมพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลด้วยระบบพี่เลี้ยง (Quality Learning Network) จังหวัดอำนาจเจริญ

ลำดับ	การดำเนินงานของทีมระบบพี่เลี้ยง (Quality Learning Network)	การพัฒนา
1.	องค์ประกอบของทีม ประกอบด้วยบุคลากรสหวิชาชีพของแต่ละโรงพยาบาลในเครือข่ายจังหวัด โดยมีผู้อำนวยการโรงพยาบาลชุมชนที่โรงพยาบาลผ่านการรับรอง HA แล้ว และมีความรู้ ความสามารถ ในการพัฒนาเครือข่ายฯ 1 คน เป็นผู้จัดการเครือข่ายฯ มีคำสั่งแต่งตั้งทีมพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลด้วยระบบพี่เลี้ยง (Quality Learning Network) ชัดเจน	ทีมพี่เลี้ยงจะได้รับการอบรมพัฒนาองค์ความรู้ ตลอดจนทักษะการเป็นพี่เลี้ยงจากสถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาล (มหาชน) หรือ สรพ. ในการดำเนินงาน พร้อมมีที่ปรึกษาจากสถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาล (องค์การมหาชน) 1 คน
2.	การดำเนินงาน มีการออกประเมินไขว้เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงพยาบาลในเครือข่าย หมุนเวียนกันไป โดยมีแผนปฏิบัติการในการออกประเมินที่ชัดเจนในรอบปี ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล HA ในเครือข่ายให้ต่อเนื่อง ช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในเครือข่ายจังหวัด พร้อมรับการประเมินรับรองซ้ำ (Re – accreditation) เนื่องจากโรงพยาบาลทุกแห่งในจังหวัดอำนาจเจริญ ได้ผ่านการรับรอง HA ครบร้อยละ 100 มาตั้งแต่ปี 2556	ในการออกประเมินเครือข่าย จะเชิญวิทยากรจากสถาบันรับรองคุณภาพโรงพยาบาล (มหาชน) เป็นที่ปรึกษาในการประเมินไขว้ด้วยทุกครั้ง
3.	ด้านงบประมาณ การดำเนินงาน ได้รับสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอำนาจเจริญ โดยกลุ่มงานที่รับผิดชอบจะเขียนแผนปฏิบัติการประจำปีไว้รองรับ และส่วนหนึ่งเครือข่ายฯ ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาล (องค์การมหาชน) หรือ สรพ.	ทีมพัฒนาเครือข่ายบริหารจัดการงบประมาณเพื่อดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายฯ ในปีงบประมาณเองทั้งหมด

ตาราง 3 ผลความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลด้วยระบบพี่เลี้ยง (Quality Learning Network) จังหวัดอำนาจเจริญ

ความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น ส่วนใหญ่	จำนวน/ร้อยละ (n = 30)
1. การพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลด้วยระบบพี่เลี้ยง (Quality Learning Network) มีความคุ้มค่ากับเงินงบประมาณที่จ่าย	ระดับมากที่สุด	16 (53.33)
2. ผู้บังคับบัญชาสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลด้วยระบบพี่เลี้ยง (Quality Learning Network)	ระดับมากที่สุด	16 (53.33)
3. ความพึงพอใจต่อการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลด้วยระบบพี่เลี้ยง (Quality Learning Network)	ระดับมาก	16 (53.33)
4. ความคิดเห็นต่อกระบวนการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลด้วยระบบพี่เลี้ยง (Quality Learning Network)	ระดับมาก	21 (70.00)
5. ความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลด้วยระบบพี่เลี้ยง (Quality Learning Network) ที่มีต่อโรงพยาบาลและการให้บริการ	ระดับมาก	23 (76.67)
6. ความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลด้วยระบบพี่เลี้ยง (Quality Learning Network) ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในด้านต่างๆ ของโรงพยาบาล (รายด้านต่างๆ โดยรวม)	ระดับมาก	24 (80.00)

อภิปรายผล

จากการศึกษากระบวนการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล HA จังหวัดอำนาจเจริญ ในการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล HA นั้น มีการพัฒนารับรอง 3 ระดับ คือ ขั้นที่ 1, 2 และ ขั้นที่ 3 (ผ่านการรับรอง HA) ได้เร่งรัดการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลในจังหวัดทุกแห่ง (7 แห่ง) ซึ่งในการศึกษาแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ช่วงปี พ.ศ. 2546 - 2550 เป็นช่วง 5 ปีแรกของการพัฒนา ซึ่งจังหวัดอำนาจเจริญได้จัดทำคู่มือบันไดขั้นที่ 1 สู่ HA ในปี พ.ศ. 2546 เพื่อสนับสนุนแก่โรงพยาบาลเพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนา ทำให้ผู้ปฏิบัติในโรงพยาบาลมีแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจน และเป็นไปในแนวทางเดียวกัน นอกจากนี้ได้มีการประชุมติดตามการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลเป็นระยะ มีการจัดทีมพัฒนาคุณภาพระดับจังหวัดเพื่อลงไปกระตุ้นและชี้แนะการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลให้กับโรงพยาบาลภายในจังหวัด ส่งผลให้โรงพยาบาลมีการพัฒนาผ่านบันไดขั้นที่ 1 สู่ HA ได้ครบทุกแห่ง โดยในระยะที่ 1 มีโรงพยาบาลชุมชน 1 แห่ง พัฒนา

ผ่านบันไดขั้นที่ 2 สู่ HA ได้ และอีก 1 แห่งได้ผ่านการรับรอง HA (ผ่านขั้นที่ 3) ในส่วนระยะที่ 2 ช่วงปี พ.ศ. 2551 - 2555 โรงพยาบาลที่เหลือ 5 แห่งได้มีการพัฒนาผ่านบันไดขั้นที่ 2 สู่ HA ครบ ในปี 2553 โดยโรงพยาบาลชุมชน 2 แห่งได้ผ่านการรับรอง HA (ผ่านในปี 2550 และ ปี 2552 ตามลำดับ) หลังจากนั้นสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอำนาจเจริญได้มีโครงการพัฒนาเข้มแข็งโรงพยาบาลอีก 5 แห่งที่เหลือ เพื่อให้ผ่านการรับรอง HA โดยได้ขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานหลักประกันสุขภาพสาขาพื้นที่อุบลราชธานีในปี พ.ศ. 2553 โดยผู้บริหารสูงสุดนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดอำนาจเจริญ ได้สนับสนุนการพัฒนาได้จัดทำบันทึกความเข้าใจ (Memory of Understanding) ระหว่างนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดและผู้อำนวยการสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สาขาพื้นที่อุบลราชธานี ในการดำเนินงาน โดยมีวิทยากรมาให้ความรู้ และได้มีการติดตามการพัฒนาใกล้ชิดตามแนวทางการพัฒนา ส่งผลให้โรงพยาบาลทุกระดับผ่านการรับรอง HA

เพิ่มขึ้นจากเดิมอีก 4 แห่งในปี 2555 ทั้งจังหวัดเป็น 6 แห่ง ซึ่งถือเป็นการพัฒนาแบบก้าวกระโดดเร็ว และในระยะที่ 3 ช่วงปี พ.ศ. 2556 - 2560 โรงพยาบาลแห่งสุดท้าย (แห่งที่ 7) ก็ได้ผ่านการรับรองคุณภาพ HA ในปี พ.ศ. 2556 ส่งผลให้ได้รับโล่รางวัล Provincial Success (จังหวัดที่โรงพยาบาลผ่าน HA ร้อยละ 100) ในระดับประเทศ ในปี พ.ศ. 2557 และได้รับต่อเนื่องตามมาอีกในปี พ.ศ. 2559 และปี พ.ศ. 2560 ผลสำเร็จดังกล่าวมาจากการสนับสนุนจากผู้บริหารสูงสุดขององค์กร ทุกระดับ ตลอดจนจากความร่วมมือของบุคลากรทุกระดับในโรงพยาบาลที่มีส่วนร่วมในทุกระดับเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จิราณี สายสัน ญ อยุธยา⁸ ซึ่งได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล เอกชนแห่งหนึ่ง ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่า การสนับสนุนจากผู้นำ สามารถทำนุบำรุงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลได้ การสนับสนุนจากผู้นำมีความสำคัญต่อความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล และการศึกษาของ เตือนใจ แสร้งสินธุ์⁹ ซึ่งได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาเป็นไปในแนวทางเดียวกันว่า ผู้บริหารหรือผู้นำมีส่วนสำคัญที่ทำให้การพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลประสบความสำเร็จ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Lussier⁹ ที่เห็นว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลง คือ ผู้ที่มีความสามารถในการกระตุ้น สร้างแรงบันดาลใจ สร้างความเชื่อมั่นศรัทธาให้บุคลากรทุ่มเทปฏิบัติงานทุกอย่างด้วยความเต็มใจ

นอกจากนี้การพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลของจังหวัดอำนาจเจริญ ด้วยระบบพี่เลี้ยง (Quality Learning Network) มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 โดยการดำเนินงานมีลักษณะของการช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างโรงพยาบาลจากการศึกษา พบว่า ทีมพัฒนาคุณภาพด้วยระบบพี่เลี้ยงส่วนใหญ่ การได้รับการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา และมีความคุ้มค่ากับเงินงบประมาณอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความพึงพอใจในกระบวนการพัฒนาระบบพี่เลี้ยงในระดับมาก ส่วนด้านความคิดเห็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลด้วยระบบพี่เลี้ยง และความคิดเห็นต่อ

กระบวนการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลด้วยระบบพี่เลี้ยงที่มีต่อโรงพยาบาลและการให้บริการ มีความคิดเห็นว่ามีผลในระดับปานกลาง ส่วนความคิดเห็นการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลด้วยระบบพี่เลี้ยงที่ส่งผลต่อความสำเร็จในด้านต่างๆ ของโรงพยาบาล มีความเห็นว่ามีผลในระดับมากที่สุดนั้น โดยรวมจะเห็นว่า ทีมพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลด้วยระบบพี่เลี้ยง ส่วนใหญ่จะพึงพอใจกับรูปแบบการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลด้วยระบบพี่เลี้ยงในระดับมาก ทั้งในช่วง 5 ปีหลัง (พ.ศ. 2556 - 2560) การพัฒนาด้วยระบบพี่เลี้ยงมีส่วนทำให้การพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล HA ของจังหวัดอำนาจเจริญมีความต่อเนื่อง ล่าสุดในปี 2560 โรงพยาบาลยังคงผ่าน HA ร้อยละ 100 ส่งผลให้จังหวัดได้รับโล่รางวัล Provincial Success (จังหวัดที่มีโรงพยาบาลผ่าน HA ร้อยละ 100) ในระดับประเทศติดต่อกันมาอย่างต่อเนื่องดังได้กล่าวมาแล้ว ทั้งนี้เนื่องจากจังหวัดอำนาจเจริญ สนับสนุนให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาตลอดมา โดยเฉพาะการพัฒนาด้วยระบบพี่เลี้ยงก็เป็นส่วนหนึ่งของการทำงานเป็นทีม ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของโคเฮนและอัฟฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff),⁹ ซึ่งมีเห็นว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล จะส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาองค์กร นอกจากนี้ ยังพบว่า สอดคล้องกับผลการศึกษาของ จิตศิริ ชันเงิน¹⁰ ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล กรณีศึกษาโรงพยาบาลทั่วไปแห่งหนึ่ง สังกัดกระทรวงสาธารณสุข” ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกระดับ ร่วมคิด ร่วมทำงาน ร่วมแก้ไขปัญหา สร้างให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้การพัฒนาเพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง บุคลากรเกิดความมั่นใจ ภาคภูมิใจ และมีความสุขในการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อธิวิทย์ ตั้งจิตไพศาล¹¹ ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล กรณีศึกษาสถาบันบำราศนราดูร” ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล ได้แก่ การฝึกอบรม การมี

ส่วนร่วม การทำงานเป็นทีม โดยผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพ และพัฒนาทักษะการปฏิบัติงาน อบรมพัฒนาองค์การเพื่อเสริมการพัฒนาเป็นทีม และควรจัดมหกรรมคุณภาพในโรงพยาบาล เพื่อกระตุ้นการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ และยังสามารถสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สิริรัตน์ เหลืองโสมนภา¹² เรื่อง “ความคิดเห็นต่อความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดยะลา” ผลการศึกษาพบว่า บุคลากรทางการแพทย์และการสาธารณสุขที่มีประสบการณ์การอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลต่างกัน จะมีความคิดเห็นต่อความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นั่นคือ การพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลจะต้องมีการอบรมพัฒนาความรู้ให้กับบุคลากรนั่นเอง

ดังนั้นการพัฒนาระบบการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลตามแนวทางของจังหวัดอำนาจเจริญที่ผ่านมา ผู้บริหารให้ความสำคัญต่อการพัฒนา กลุ่มงานที่รับผิดชอบในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจัดทำแผนปฏิบัติการรองรับการพัฒนาในภาพรวมทั้งจังหวัด และมีการพัฒนาโรงพยาบาลเป็นทีมในเครือข่ายจังหวัด โดยมีการพัฒนาด้วยระบบพี่เลี้ยง (Quality Learning Network) เกิดขึ้นเสริมความเข้มแข็งอีกในปี พ.ศ. 2556 จึงส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างบุคลากรโรงพยาบาลในเครือข่ายจังหวัด ส่งผลให้จังหวัดอำนาจเจริญประสบความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลมาจนถึงปัจจุบัน (ปี พ.ศ.2560) นี้ได้อย่างมั่นคง และคาดว่าจะยังยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. บุคลากรของโรงพยาบาลควรได้รับการพัฒนาให้เข้าใจกระบวนการพัฒนาของการพัฒนาการรับรอง HA และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ให้การส่งเสริม สนับสนุนเวทีการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการนำเสนอผลงาน เพื่อเป็นแรงกระตุ้นการพัฒนาต่อไป

2. ควรมีแรงจูงใจ เพื่อเป็นขวัญกำลังใจในแก่บุคลากรในรูปแบบการประกวดผลงาน นวัตกรรมใหม่ๆ หรือผู้บริหารแสดงความยินดีในที่ประชุม ไม่ว่าจะเป็นความ

สำเร็จส่วนบุคคล หรือองค์กรก็ตาม

3. ควรวางแผนการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง หลังได้รับการรับรองและรางวัล โดยสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจัดเวทีเตรียมความพร้อมด้วยระบบพี่เลี้ยง (Quality Learning Network) สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 114 ตอนที่ 55 ก. หน้า 1. 11 ตุลาคม; 2540.
2. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก. หน้า 15 - 23. 24 สิงหาคม, 2550.
3. กัลยาณี สุเวทเวทิน และชนิษฐา พงษ์ศักดิ์พิบูรณ์. การประเมินผลการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล HA และ HNQA จังหวัดอำนาจเจริญ ประจำปี 2552. รายงานการวิจัย. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอำนาจเจริญ, 2553. (เอกสารอัดสำเนา)
4. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก. หน้า 15. 6 เมษายน; 2560.
5. พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 119 ตอนที่ 116 ก. หน้า 3. 18 พฤศจิกายน; 2545.
6. สถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาล (องค์การมหาชน). HA 2017 UPDATE. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการประจำปี ครั้งที่ 18 14 - 17 มีนาคม 2560 ณ ศูนย์การประชุมอิมแพ็คฟอรัม เมืองทองธานีนนทบุรี: บริษัทหนังสือดีวัน จำกัด; 2560.
7. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอำนาจเจริญ. รายงานผลการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล HA ประจำปี 2546 - 2560. เอกสารอัดสำเนา.

8. จิรانیย์ สายสนั่น ณ อยู่ธยา. ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่ง ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยคริสเตียน; 2556.
9. เตือนใจ แสร์สินธุ์. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารการพยาบาล. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช; 2556.
10. จิตศิริ ชนเงิน. การพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล: กรณีศึกษาโรงพยาบาลทั่วไปแห่งหนึ่ง สังกัดกระทรวงสาธารณสุข. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาล. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น ; 2547.
11. ธีรวิทย์ ตั้งจิตไพศาล. การพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล กรณีศึกษาสถาบันบำราศนราดูร. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี; 2553.
12. สิริรัตน์ เหลืองโสมนภา. ความคิดเห็นต่อความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดยะลา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา). จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี; 2552.